

Петровий піст **Стор. 3**

23 червня 2001 року папа Іван Павло II приїхав в Україну, попри спротив Росії **Стор. 4**

«Павло міг здійснювати свою місію лише у єдності та сопричасті з Петром» **Стор. 7**

Площа Святої Софії Премудрості Божої у Львові **Стор. 8**

Короткі **Стор. 8**

У дні Зелених свят у Північній Німеччині вшанували пам'ять українців, які трагічно загинули в часи Другої Світової війни **Стор. 10**

Разом будемо сильніші **Стор. 11**

«Папа приїхав як паломник вклонитися Церкві-мучениці», – Глава УГКЦ про візит Івана Павла II до України **Стор. 14**

Збудуймо разом Церкву у Фатімі! **Стор. 14**

Місіонер-селезіянин з Індії за рік вивчив українську мову **Стор. 16**

Про львівський скансен **Стор. 17**

Ми створені не для смерті, а для життя **Стор. 19**

Ступити на дорогу братерства (18) **Стор. 20**

Завжди запитуйте себе **Стор. 21**

«Козак Нарбута – дуже політичний, цедержавний козак» **Стор. 21**

НОВИНИ Апостольського екзархату у Німеччині та країнах Скандинавії

«ГОСПОДЬ ПРИХОДИТЬ У СПОВІДІ, ЩОБ ПРИГОРТАТИ ДО СВОГО СЕРЦЯ КОЖНОГО, ХТО ЩИРО КАЄТЬСЯ», – ВЛАДИКА БОГДАН ДЗЮРАХ З НАГОДИ ПЕРШОЇ СВЯТОЇ СПОВІДІ.

«Господь у Сповіді приходить, не щоб докоряти, звинувачувати чи погрожувати, але щоб милосердитися, прощати і пригортати до свого серця кожного, хто щиро кається». Про це мовив преосвященний владика Богдан Дзюрах, апостольський екзарх для українців візантійського обряду в Німеччині та країнах Скандинавії, з нагоди свята Першої Святої

Сповіді у катедральному храмі Покрови Пресвятої Богородиці у м. Мюнхені 19 червня 2021 року.

Сьогодні в нашому храмі велике свято, свято Святих, бо наші діти вперше після Святого Хрещення приступили до Святої Сповіді, отримавши радість прощення своїх гріхів. Ця біла одіж, яку вони отримали в Святому Хрещенні, сьогодні знову сяє первісною чистотою і красою.

ПОДЯКА УСІМ ПРИЧЕТНИМ ДО СВЯТА

Сьогодні дякуємо отцям-душпастирям, які стали для наших діточок знаком і видимим уособленням Милосердного Отця, який пригортає до свого серця блудного сина, щоб дати відчутти йому усю свою батьківську любов. Дякуємо нашим сестрам-катехиткам, які супроводжували наших дітей аж до цього дня, щоб належним чином приготувати цю незабутню зустріч з Ісусом у Святій Сповіді і у Святій Причасті. Дякуємо хресним родичам, які в імені цих дітей свого часу відреклися від темних діл сатани і від усякого гріха та обіцяли йти за Христом Воскреслим дорогою віри; тепер діти самі відновили цей акт відречення, передавши Божому милосердю усе недобре і негідне Божої дитини, що вони через необережність чи спокусу сатани вчинили проти Бога, проти ближнього і проти себе самих. Але передовсім дякуємо нині батькам, адже це завдяки татові і мамі ці діти пізнали віру, приступили до Хрещення, відтак отримували і надалі отримуватимуть виховання у світлі Божого Слова та вчитимуться від своїх батьків, що то значить: жити по-християнському.

” Добре, коли ми маємо сором, бо це означає, що наше серце не зіпсуте цілковито, що вміємо розрізнити добро і зло, що відчуваємо, як зло забруднює наше сумління, наше серце.

СВЯТА СПОВІДЬ ЯК «ПРАЦЬОВИТЕ ХРЕЩЕННЯ»

Але передовсім вітаємо і радіємо за наших дітей. Святу Сповідь часом ще називають «працьовитим Хрещенням». А чому, як ви думаєте діти? Бо ви мушили трохи натрудитися, щоб отримати прощення. А що ви робили, щоб добре пережити цей момент зустрічі з милосердним Ісусом? Ви вивчали катехизм, пізнавали правди святої віри, слухали самого Ісуса, який промовляв до вас через священників і сестер-катехиток, а також через ваших родичів. А вже безпосередньо перед сповіддю ви пригаду-

вали собі своє життя, яке ще досить коротке, але у ньому вже відбувається щоденно так багато подій: не всі вони, мабуть, бували виключно хорошими і приємними. Було щось, за що вам було соромно перед Богом, перед батьками чи друзями і рідними, або й перед самими собою. Ви вже достатньо дорослі, щоб оцінити власну поведінку.

Добре, коли ми маємо сором, бо це означає, що наше серце не зіпсуте цілковито, що вміємо розрізнити добро і зло, що відчуваємо, як зло забруднює наше сумління, наше серце, як відбирає нам мир і радість. То ж ви, готуючись до сповіді, вчилися розпізнавати добро і зло, щоб у добрі зростати, а від усього недоброго і поганого очиститися. Потім ви, мабуть, трохи переживали, коли наближався час святої Сповіді. Але коли ви зробили крок назустріч Ісусові у Сповіді і коли ви визнали свої провини і гріхи, то, я переконаний у цьому, ви відчували велику полегшу, великий спокій і велику радість. Невипадково один мудрий духовний чоловік, наш нині вже покійний Патріарх Любомир, любив казати, що Сповідь – це поцілунок Бога.

ЗРАДА АПОСТОЛА ПЕТРА ЯК НАШІ ЩОДЕННІ ЗРАДИ БОГА

Нинішня євангельська розповідь про зустріч Симона-Петра з Воскреслим Ісусом є у великій мірі образом зустрічі грішника у Сповіді з Христом Воскреслим. Святий Петро, котрий був поставлений головою апостолів, на Тайній Вечері запевняв і обіцяв, що буде чемним, чесним, добрим, що не засмутить і не зрадить Господа ніколи, а навіть якщо усі відречуться, то він не відречеться, хоча б мусив піти з Ісусом на смерть чи до в'язниці.

Але що сталося буквально за кілька годин? Так, Петро відрікся Ісуса перед людьми, сказав, що Його не знає, що не ходив із Ним. Він таким чином дуже віддалився, відчужився від Ісуса. Бо саме про цілком чужих для нас людей ми кажемо, що їх не знаємо. Але було б дуже дивним, якби ми сказали про нашого тата, чи про маму, чи про найкращого приятеля, чи приятельку: «Я тебе не знаю, я тебе не хочу знати» – це означало б, що ми розриваємо стосунки, завдаємо цим стосункам велику рану, велику кривду.

На щастя, як тільки запіяв півень, Петро пригадав собі, як Ісус перестерігав його. Петрові стало дуже прикро, боляче, а до того ж, коли Ісус,

зв'язаний і зневажений проходив повз Петра і подивився йому в очі, Петро не витримав, розплакався як мала дитина.

Ми теж плачемо, коли зробимо щось погане, і в цих сльозах ми виявляємо свій жаль, своє розкаяння. Можемо тільки уявити собі увесь біль, який переживав Петро, коли роздумував над своїм гріхом. Але, той Ісусів погляд давав йому надію. Бо Ісус дивився на нього без осуду, але з великим співчуттям і милосердям.

А ще, мабуть, Петро почув від Йоана, який був на Голгофі, що Ісус, вмираючи на Хресті, пробачив навіть справжньому і запеклому злочинцеві, який казав до Нього: «Згадай мене, Господи, коли прийдеш, у Твоєму Царстві!». То ж в глибині душі Петра жевріла тиха надія, що і його Ісус не відкине. А коли він довідався, що Ісус воскрес, то ця надія ще більше набирала сили. Бо Петро розумів, що не його ганебний гріх, не його слабодухість і навіть не людська злоба і зрада матимуть у цій історії

останнє слово. Останнє слово матиме любов, матиме Бог, матиме прощення і милосердя.

ЛЮБОВ І МИЛОСЕРДЯ БОЖЕ ДО ПЕТРА І ДО КОЖНОГО ІЗ НАС

І ось тепер настав момент зустрічі цього Милосердя із людською нужденністю. Петро несміливо наблизився до Воскреслого Ісуса. А Той, на диво, не пригадував йому його гріхів – ну хіба що опосередковано і дуже делікатно – тричі ставлячи те саме запитання, неначе натякаючи на потрійне відречення Петра. Але Ісус не хоче фіксувати свого погляду в минулому, де панувала людська слабкість, гріх і зрада. Він скеровує погляд у теперішність, де перебуває Він – живий, Воскреслий, і в будучність, до якої запрошує Петра вступити через двері милосердя і любові. Ісус пропонує Петрові своє милосердя, а від Петра очікує єдиного – любові: «Симоне, сину Йонин, чи любиш ти мене?».

Те саме запитання ставить сьогодні Ісус кожному із нас, дорогі у Христі. Чи любите ви Ісуса? Добре, що наші діти кажуть, що вони люблять Ісуса. Але як можете конкретно виявити Ісусові свою любов? Вдячністю за цей день і за цю сповідь і Святе Причастя. Молитвою і добрими ділами. А ще послухом вашим родичам, сумлінним виконанням своїх учнівських і християнських обов'язків, співчуттям і милосердям до ближніх, а особливо до убогих і потребуєчих. Бо сам Господь сказав: «Усе, що ви зробили одному з оцих братів моїх найменших, ви мені зробили».

Я ще раз всіх вітаю з цим днем і закликаю продовжувати цю захопливу мандрівку віри під нахненням Святого Духа, під проводом батьків, душпастирів, і ваших катехитів. А сам Воскреслий наш Господь нехай благословить усіх своєю милосердною десницею, за молитвами Пресвятої Богородиці і всіх Святих. Амінь.

**† Богдан Дзюрах, апостольський екзарх
у Німеччині та країнах Скандинавії**

ХІ

ПЕТРОВИЙ ПІСТ

Святі Апостоли молитвою і постом приготувалися на зіслання Святого Духа. Вони багато молилися й постили перед тим, як почали проповідувати Євангелію. Після молитви й посту вони висвячували нових пресвітерів на апостольську працю, як це читаємо в Діяннях Апостольських: «Вони настановили їм по церквах пресвітерів, а після молитви й посту, передали їх Господеві, в якого ті увірували» (14, 23). Тож і св. Церква з давен-давня молитвою і постом приготує своїх вірних до зустрічі великого празника Святих Верховних Апостолів Петра й Павла, що їх пам'ять святкуємо 12 липня, а наступного дня ще й Собор 12-ти Апостолів.

«Гетсиманський сад». Кін. XIX - поч. XX ст.,
Поділля, приватна колекція. Полотно, олія

Цей піст наступає по св. П'ятдесятниці, тому в давнину деколи звали його постом П'ятдесятниці. Він знаний також, як піст св. Апостолів, піст Апостольський, піст Петрів і піст літній. Наш народ зве його Петрівкою.

” Апостоли є нашими батьками по вірі. Через їх руки Бог дав людству й кожному народові у християнській Церкві все, що належить до Божої апостольської традиції.

Піст св. Апостолів дуже давній, бо сягає перших віків християнської віри. З 4 століття маємо про нього свідчення св. Атанасія Великого і св. Амвросія Медіолянського, а з 5 ст. св. Льва Великого і Теодорета Кирського.

Піст Петрівки ввійшов у практику в Церкві не дорогою закону, але через звичай. З тієї причини довший час не було однозгідности ані щодо його зберігання, ані щодо часу його тривання. Одні постили 12 днів, другі 6, інші 4, а ще інші тільки один день. **Антіохійський патріарх Теодор Вальсамон (+1204) про Петрівку каже так:** «Через сім днів і більше до празника Петра й Павла всі вірні, це є миряни й монахи, зобов'язані постити, а хто б не хотів, то хай буде виключений з християнської спільноти».

Піст св. Апостолів у нашій Церкві триває від Неділі Всіх Святих до 12 липня – празника Апостолів Петра й Павла. Він може бути довший або коротший, залежно від того, коли випадає празник Пасхи. Випаде празник Пасхи скоріше – довша Петрівка, випаде пізніше – коротша Петрівка. Вона може мати найбільше шість тижнів, а найменше один тиждень і один день.

ПРАЗНИК СВВ. АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА

Святим Апостолам завдячуємо скарб Христової віри.

Вони передали нам Христову науку, від них маємо св. Євангеліє і апостольські листи, вони поклали міцну основу під Христову Церкву. **Про велике значення св. Апостолів для нас гарно говорить наш Слуга Божий митрополит Андрій Шептицький, ЧСВВ.**

«Апостоли в повному значенні того слова є нашими батьками по вірі. Через їх руки Бог дав людству й кожному народові у християнській Церкві все, що належить до Божої апостольської традиції. У своєму аскетичному житті як і в проповіді не можемо, отже, забувати, що все маємо з їхніх рук. Їх апостольським трудам і їх молитвам завдячуємо все, що маємо. Св. Апостол Павло у своїх Посланнях дав Церкві таке рясне Боже Об'явлення й такі рясні Божі науки. Круг церковного року висуває на перше місце Апостола Петра, призначуючи йому два дні в році, це є Поклін його Кайданами 16 січня і 12 липня». [Про Почитання Святих, 1941.]

Наша Східня Церква з великою урочистістю святкує 12 липня празник, що в наших богослужбових книгах має таку назву: «Святих Славних і Всехвальних Верховних Апостолів Петра й Павла». Обидва ці Апостоли визначні своїм характером, своєю наполегливою апостольською працею та своїм великим культом у св. Церкві.

СОБОР 12-ти АПОСТОЛІВ

Наступного дня після празника св. Апостолів Петра й Павла, 13 липня, Східня Церква відмічає пам'ять усіх Христових Апостолів. **В науці в цей день св. Іван Золотоуст ось так славить св. Апостолів:** «Ви – непохитні колони правдивої віри, слава Церкви, скіпетри царства. Тут Петро навчає Рим, там Павло проповідує світові. Андрій навчає мудреців Греції. Симон приводить варварів до Бога. Тома хрещенням вибілює ефіопів. Лука й Матей пишуть Євангелія. Іван провидець, як за життя так і по смерті має у своїй опіці місто Ефез. Варфоломей учить лікаонійців стриманости. Филипп чудом спасає Єрапіль. Сам їхній прах і в гробницях безсмертний. Тепер вони слуги, а потім засядуть як судді світу».

«Церковний вісник»

ХГ

23 ЧЕРВНЯ 2001 РОКУ ПАПА ІВАН ПАВЛО II ПРИЇХАВ В УКРАЇНУ, ПОПРИ СПРОТИВ РОСІЇ

20 років тому, 23 червня 2001 року, папа Іван Павло II приїхав в Україну. Понтифік відвідав Київ і Львів. Пастирський візит тривав до 27 червня. Зацікавлення візитом папи-слов'янина зростало з кожним днем. Бо проповіді понтифіка зачепили серця мільйонів. За оцінками представників Церкви, релігієзнавців, істориків, приїзд Івана Павла II в Україну зробив українців більш впевненими у собі, повернув їм гідність і продемонстрував, що народ потребує морального авторитета. Як готувались до візиту папи? Чому у Львові заварили 78 люків? Яким запам'ятався візит папи в Україну?

Єпископи Української Греко-Католицької і Римо-Католицької Церков ще в середині 1990-х років робили чимало спроб, щоб папа відвідав Україну. Втім, главу Ватикану мав офіційно запросити президент України. Леонід Кучма довгий час зволікав із цим запрошенням.

Ігор Ожигівський, який був від УГКЦ у складі організаторів візиту папи в Україну, розповів Радіо Свобода, що активна робота з адміністрацією президента Кучми щодо запрошення понтифіка проводилася з 1998 року. «Леонід Кучма якось відмежовувався від запрошення папи в Україну. Важко сказати, що стало причиною. Апостольський нунцій сказав, що потрібно переконати президента зробити запрошення, не вказуючи дату. У 1999 році це зробили. Втім, питання притихло

і лише влітку 2000 року заговорили знову про візит. Тоді в Україні були масові протести, тривала акція "Україна без Кучми", був "касетний скандал", вбили журналіста Георгія Гонгадзе. Можливо, все це напруження і зіграло, що адміністрація президента вирішила, що глава держави має запросити папу», – каже Ігор Ожигівський.

” Папа промовляв до українців українською мовою. Він нагадав про трагічне минуле і закликав не забувати уроки історії, просив українців і поляків примиритись щодо спільного пережитого болю, нагадав, що завдання влади – служити народові.

Інформаційний привід, що папа їде в Україну, перебив усі інші. Водночас, візит Івана Павла II в Україну викликав шквал критики з боку Москви. Це паломництво засудила Російська Православна Церква (РПЦ), зокрема російський патріарх Алексій II заявив, що це зазіхання на «ісконно православну» територію. Проросійські політики України говорили про те, що папський візит не погоджено з православними Церквами України.

Те, що рішення запросити папу в Україну не було легким, президент Леонід Кучма сам визнав, читаючи привітальне слово 23 червня на лєтовищі. «Незалежна Україна довго йшла до зустрічі з вами. Знадобилося чимало часу, щоб консолідація суспільства, зміцнення його громадських, демократичних принципів привели нас до сьогоднішньої події», – сказав президент України понтифіку.

Папа Римський Іван Павло II і глава УГКЦ Любомир Гузар. Київ, 23 червня 2001 року

Леонід Кучма був присутній на літургіях у Києві і Львові. Однак, наголошує Ігор Ожигівський, щоб президент приїхав у Львів, довелося переконувати його команду, а та вмовила вже його. 27 червня президент Кучма провів Івана Павла II на львівському лєтовищі.

«Росія і проросійські сили в Україні намагалися робити заворушення. Це було у Києві, у Львові ми не відчували чогось такого. Свідомо працювала СБУ і локалізувала середовища, які мали намір зробити якісь провокації. Було тоді напруження з боку Вітренко

Іван Павло II благословить Україну. Аеропорт «Бориспіль», 23 червня 2001 року

і православних братств, які збурювали народ, щоб не допустити візит Івана Павла II в Україну. Але сталося так, що папа приїхав. Режим Кучми намагався цим візитом підняти свій рейтинг і добру славу в очах українського народу. Тому співпрацювали злагоджено всі служби», – говорить голова львівського оргкомітету візиту папи в Україну, ректор Українського католицького університету, отець Богдан Прах.

Під час підготовки візиту папи в Україну у Львові виникло дві проблеми: резиденція понтифіка, тобто, де він зупиниться, а також обрання місця для зустрічі з молоддю. Все ж було вирішено, що папа ночуватиме у митрополичих палатах Святоюрського комплексу, а не у духовній семінарії РКЦ, поблизу Львова. «Влітку 2000 року прибула папська делегація, щоб узгодити всі питання зустрічі. Міська влада запропонувала місце для спілкування з молоддю – біля воріт аеропорту, але папський представник це одразу відкинув. Він висловив побажання, що це має бути щось на кшталт "молодого" Львова. Мені спала думка, що це могла б бути площа біля церкви на Сихові», – розповідає Ігор Ожигівський.

Власне зустріч з молоддю на Сихові 26 червня стала найбільш зворушливою подією під час візиту понтифіка. Тоді не припинявся дощ, Іван Павло II перервав на хвилю свою проповідь українською мовою до молоді, і заспівав польську пісню про дощ – «Не падай, дощу, бо тебе тут не треба. Обійди гори-ліси, обійди гори-ліси і повернись до неба!». Люди скандували – «Україна любить папу!», «Многая літа!».

«Найбільшою проблемою була погода. Перша літургія була латинська. Через дощ провисло покриття на іподромі і його терміново замінили. Технічних питань не бракувало. Згідно з вимогами охорони, змонтували тимчасовий ліфт на іподромі для папи, де був престол.

Але ним понтифік не скористався, зробили ліфт у митрополичих палатах і теж ним не послуговувався. У Києві припинили рух громадського транспорту, людей не пропускали, через що був скандал, у Львові мали намір відімкнути лінії електропередач, щоб трамваї і тролейбуси не їздили. Потім вирішили не робити це, бо прочани б нікуди не доїхали. 78 люків заварили на вулиці Антоновича, а це була резервна вулиця і нею папа не їхав. У кожен люк спершу спускались піротехніки і перевіряли, а тоді заварювали. Після Києва багато чого під час заходів послабили», – говорить Ігор Ожиївський. Зі Львова вивезли всіх бездомних, тих, хто просив милостиню на вулицях, а також місто вимушено покинули кримінальні авторитети.

Папа Римський Іван Павло II у момент прибуття в аеропорт Львова, 25 червня 2001 року

ПАПА ЗНАЙШОВ СЛОВА ДО СЕРДЕЦЬ УКРАЇНЦІВ

Паломництво папи в Україну супроводжували слова – «Христос – дорога, правда і життя». Глава Римокатолицької Церкви промовляв до українців українською мовою. Він зачепив чимало важливих питань для України, нагадав про трагічне минуле і закликав не забувати уроки історії, просив українців і поляків примиритись щодо спільного пережитого болю і будувати майбутнє, нагадав, що завдання влади – служити народові, забезпечувати рівність у правах, не використовувати владу для особистих інтересів чи певних груп. Понтифік говорив про екуменічний діалог із православними.

Іван Павло II беатифікував (проголосив новомучениками Церкви) 27 духовних осіб, мирян УГКЦ і двох римо-католиків. У цьому списку не було митрополита УГКЦ Андрея Шептицького.

Папу вітають діти. Київ, 25 червня 2001 року

«Візит папи став піднесенням для українців і, загалом, почалися зміни в Україні. Мене болить те, що до цього часу не надано патріархату УГКЦ. Це болюче питання. Старання були і в покійного кардинала УГКЦ Мирослава Любачівського. Не знаю чому Іван Павло II не визнав патріархат УГКЦ, чи це Москва вплинула? Якби ми мали цей титул, це б укріпило Церкву», – вважає Ігор Ожиївський.

«Справа визнання патріархату УГКЦ – скомпліковане і довге питання. Наступні папи після Івана Павла II теж цього не зробили, якби ми не хотіли цього визнання. Все, у великій мірі, залежить від структури нашої Церкви, як будуть побудовані і розбудовані, яка буде відповідальність тих осіб, які очолюють Христову Церкву. Це багатогранне питання, ми йдемо цим шляхом, важливе те, скільки маємо духовенства, який рівень освіти, які ухвалені рішення синодом. Політика, звичайно, входить дуже сильно, постараємось, щоб ми, як країна, виконали домашнє завдання – вступили в НАТО і ЄС, так і Церква, щоб отримала повне світове визнання – патріархат», – продовжує отець Богдан Прах.

В Україні з візитом Івана Павла II очікували змін і український народ дуже потребував морального лідера. «Українці пережили піднесення з проголошенням незалежності. Потім все почало якось занепадати, ми відчули зловживання владою, очікували, що цей візит допоможе консолідувати суспільство, що пробудиться громадське суспільство і дасть собі раду з негараздами. Помаранчева революція була наслідком підготовки суспільства Іваном Павлом II», – зауважує отець Богдан Прах.

Іван Павло II був людиною віри. А ще він усвідомлював свою місію – повалити комунізм у світі.

Галина Терещук, Радіо Свобода

Львів, 26 червня 2001 року. Під час зустрічі з Іваном Павлом II на іподромі

«ПАВЛО МІГ ЗДІЙСНЮВАТИ СВОЮ МІСІЮ ЛИШЕ У ЄДНОСТІ ТА СОПРИЧАСТІ З ПЕТРОМ»

Проповідь, яку Глава УГКЦ Блаженніший Святослав виголосив до вірних у Патріаршому соборі Воскресіння Христового на свято Верховних апостолів Петра і Павла у 2019 році.

Сьогодні Христова Церква, розповів проповідник, святкує свято Верховних апостолів Петра і Павла – свято двох особливих апостолів, яким Ісус Христос доручив проповідувати одне й те саме Євангеліє. Вони були носіями одного й того самого Святого Духа, учнями одного й того самого Спасителя. Були благовісниками вічного життя, яке від єдиного Бога й Отця.

Але як люди, за словами Предстоятеля, в особистій історії вони були цілком різні. Проте ми святкуємо їхнє свято в один день. За дивним Божим промислом, вони загинули мученицькою смертю в одному й тому самому місті (у Римі) за часів переслідування імператора Нерона.

” Саме Павло допоміг зрозуміти апостолам і раннім учням Христа, що Христова Церква є Церквою для всіх людей і всіх народів, що вона універсальна за своєю природою, місією і покликанням.

Що сьогодні через цих двох апостолів хоче Господь Бог сказати до нас, християн України III тисячоліття? «Пригляньмося до них, – просить Глава Церкви. — Петро був вихідцем із найнижчих верств тогочасного суспільства. Мабуть, був неписьменним, невченим чоловіком. Знаємо, що за своєю професією був звичайним рибалкою, який ніколи не виходив за межі Галілейського моря. Але Христос кличе його бути підвалиною, каменем своєї Церкви. Змінює йому ім'я. І саме в Симонові Христос побачив справжню, глибоку віру, – віру, яка є така тверда як камінь. Ця віра є не його природною здатністю, а особливим даром. Господь дарує силу віри звичайній, невченій, темній людині і саме їй відкриває глибини істини Царства Небесного», – розповів Блаженніший Святослав.

А Павло – навпаки, вів далі проповідник, походив з верхівки тогочасного єврейського народу. Він був євреєм з діаспори, як сказали б ми сьогодні. Його родина була заможною, бо від народження він був римським громадянином. Павло був, мабуть, найбільш вченою особою свого часу.

Саме Павло допоміг зрозуміти апостолам і раннім учням Христа, що Христова Церква є Церквою для всіх людей і всіх народів, що вона універсальна за своєю природою, місією і покликанням.

«Ми, українці, є християнами завдяки особливій харизмі, проповіді та місії апостола Павла. Петра Христос послав проповідувати Євангеліє до євреїв. Його проповідь записав нам євангелист Марко. А Павла Христос послав до народів, до всіх національностей. Його проповідь записав євангелист Лука», – сказав Блаженніший Святослав.

За словами Глави Церкви, пам'ять Петра і Павла святкується одного дня, бо з ранніх століть Церква хо-

Данило Мовчан, «Мученик», 2018 р.

тіла підкреслити, що можемо знайти Христову Церкву серед різних непевностей, коли будемо в єдності, у сопричасті з апостолом Петром наших днів. Павло міг здійснювати свою проповідь і місію лише в єдності та сопричасті з Петром, якого Христос настановив фундаментом, скелею своєї Церкви.

«Сьогодні, у свято Петра і Павла, – переконує духовний лідер українців, – можемо відкрити особливий зміст, природу і покликання нашої Української Греко-Католицької Церкви, бо її історія, тисячолітня і сучасна, свідчення її мучеників відкривають нам зміст і втілення всього того, що чуємо в сьогоднішньому Євангелії і що святкуємо в цьому святі. Наша Церква вистояла в буремні часи переслідування і нищень Христової Церкви завдяки єдності з апостолом Петром наших днів – Святішим Отцем Папою Римським. Саме тому і постала вільна Україна, бо була така Церква, яка не захиталася, не зрушилася ніколи з каменя Петрової віри».

«Буквально кілька днів тому, – розповів Глава УГКЦ, – ми з митрополитами нашої Церкви мали можливість звірити компас нашої віри, нашого апостольського служіння зі Святішим Отцем Франциском.

” Саме тому і постала вільна Україна, бо була така Церква, яка не захиталася, не зрушилася ніколи з каменя Петрової віри.

Вітаючи його, я сказав: «Єдність з Петром не є лише плодом якоїсь політичної доцільності чи приписом права, тому що за політичну доцільність ніколи ніхто не віддасть свого життя».

Цього року [2019-Ред.], нагадує Блаженніший Святослав, ми святкуємо 30 років виходу з підпілля нашої Церкви. «І саме цього року ми особливо чітко бачимо, що це сопричастя Київської Церкви з Петром засвідчене кров'ю мучеників нашої Церкви. Ця кров є духовним заповітом віри наших батьків. У час, коли в сучасному світі ми бачимо церковні поділи, сумніви, питання, хто від кого залежить, хто кому служить, нам так важливо опертися на скелю віри Петра», – наголосив Глава УГКЦ.

Подано за: Департамент інформації УГКЦ

ПЛОЩА СВЯТОЇ СОФІЇ ПРЕМУДРОСТІ БОЖОЇ У ЛЬВОВІ

Освячення та урочисте найменування площі Святої Софії Премудрості Божої відбулося на університетському кампусі УКУ. Відтепер територія студмістечка біля Стрийського парку (у районі вул. Стрийської та вул. Козельницької) носитиме назву площа «Святої Софії Премудрості Божої».

Переименовання розпочали з Літургії у храмі Святої Софії-Премудрості Божої, яку очолив Президент УКУ владика Борис Гудзяк. Після закінчення Богослужіння присутні вийшли на подвір'я храму, де відбулося освячення площі.

УГКЦ ВІДНОВИЛА ДІЯЛЬНІСТЬ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ В АРГЕНТИНІ

14 червня у свято Блаженних новомучеників Української Греко-Католицької Церкви за григоріанським календарем було відновлено діяльність духовної семінарії, започаткованої ще першим єпископом єпархії УГКЦ в Аргентині владикою Андрієм Сапеляком. Під час урочистої Літургії правлячий архиєрей єпархії Покрову Пресвятої Богородиці владика Даниїл Козлінський пояснив необхідність цієї інституції в єпархії. Архиєрей наголосив на тому, що в минулому ця семінарія вже приносила добрі плоди та покликання, серед них, зазначив владика Даниїл, у 1990-х роках проходив формацію теперішній Глава УГКЦ Блаженніший Святослав. З появою нових покликань протягом останніх років семінаристи єпархії Покрову Пресвятої Богородиці отримували інтелектуальну та духовну підготовку в архиєпископській семінарії в місті Ла Плата, провінція Буенос-Айрес. Було прочитано декрет про відновлення духовної семінарії, її реструктуризацію та призначено виховний склад. Семінарію названо в честь блаженного новомученика Омеляна Ковча, покровителя душпастирів Української Греко-Католицької Церкви. Новим ректором призначено канцлера та настоятеля катедрального собору Покрову Пресвятої Богородиці в Буенос-Айресі отця Назарія Кашака, духівником владика призначив всесечесного отця Карлоса Карбача, пароха парафії Пресвятої Трійці у місті Лявальйоль. (Департамент інформації УГКЦ)

ВРЦІРО – ЮВІЛЕЙ, МАРКА

Сьогодні [24.06.2021] у нас свято, яким ми хочемо поділитися з усім українським суспільством, – ми святкуємо 25-річчя утворення Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій. З цієї нагоди у нас виникла думка: виготовити щось, що залишиться. Ювілеї минають, але пам'ять має залишатися. А відтак праця повинна продовжуватися. І ось у співпраці з «Укрпошта» ми сьогодні реалізуємо цікавий проект – ювілейна марка і спеціальний конверт з нагоди 25-річчя ВРЦіРО. Це один зі способів, як вшанувати наш ювілей. (З повідомлення Блаженнішого Святослава у Фейсбуці; заголовок від редакції «ХГ».)

ОТЕЦЬ БОГДАН ПРАХ ПЕРЕОБРАНИЙ РЕКТОРОМ УКУ

Сьогодні [25.06.2021-Ред.] Сенат Українського католицького університету, з благословенням Патріарха Святослава, Великого Канцлера УКУ, за рекомендацією ректорату, президента і Номінаційного Комітету, перевибрав о. др. Богдана Праха ректором УКУ. Кандидат представив звіт за минулі 8 років та динамічну, духовно і інтелектуально осмислену програму розвитку. Представив навіть інтуїцію щодо передачі відповідальностей своєму наступникові. Підтримка сенаторів виняткового лідера – одностайна. У світі брутальних баталій за владу (в політиці, бізнесі, вищій освіті) процес був винятково шляхетним, конструктивним, плідним... власливо просто вражаючим. Бажаю Отцю Ректору обильних Божих ласк у нелегкому служінні. Аксіос! Многая і благая літа! † Борис (З повідомлення владика Бориса Гудзяка у Фейсбуці; заголовок від редакції «ХГ».)

Звертаючись до присутніх, владика Борис Гудзяк сказав: «Князь Ярослав у Києві здвигнув храм святої Софії, який нагадує нам, що ми є продовжувачами і наступниками Київської християнської традиції. Продовжуючи цю тисячолітню традицію, наш університет зростає, зміцнюється. Нашим особливим покликанням є не лише примножувати знання, управляти інформацією, вправно і ефективно панувати над даними, а свідчити і служити так, щоб все було оповите любов'ю. Тому найменування цієї площі іменем святої Софії підкреслює нашу місію і вказує мету нашого прагнення. Нехай почитання Божої Премудрості надалі надихає нас і веде у наступне тисячоліття. Будьмо гідні цієї спадщини і плекаймо правдиву мудрість».

До урочистостей також долучилися голова Львівської обласної адміністрації Максим Козицький та мер міста Львова Андрій Садовий.

«Двадцять років тому це місце відвідав Папа Іван Павло II і заклав наріжний камінь під будівництво кампусу УКУ. За стільки років Український католицький університет став одним із найпрестижніших вишів України. Сюди вступає молодь не лише через науку, а й цінності та ідеї, які генерує ця спільнота. Назва площі іменем святої Софії – Премудрості Божої є дуже влучною, адже молоді люди, які приходять в УКУ, виходять не тільки зі знаннями, а й життєвою мудрістю», – наголосив голова Львівської обласної державної адміністрації Максим Козицький.

Андрій Садовий, міський голова Львова також пригадав дні, коли Святіший Отець Іван Павло II благословив Україну, зокрема Львів. Він зазначив, що не пригадує впродовж тих двадцяти років такого піднесеного настрою в місті, який панував тоді: «Люди були надзвичайно привітні, усміхнені, радісні. Мабуть, найважливішим для нашого міста є те, що Ісус Христос через посередництво Святішого Отця мав задум, плоди якого тут нині бачимо: прекрасний храм, Центр Шептицького, УКУ. Тут немає жодного внеску від держави. Це все пожертви тисячі людей зі всього світу».

Ректор УКУ о. Богдан Прах підсумував: «Я дякую Господу Богу, що посилає мрійників на цей світ посеред нас, що вони запалюють інших мрійників і ми стаємо свідками великого Божого чуда. Саме завдяки такому мрійнику, як наш владика Борис, що відповів на заклик Божий, постав Український католицький університет. Сьогодні ми стоїмо перед університетським храмом і усвідомлюємо це провидіння».

3 повідомлення Українського католицького університету

ПАПА ФРАНЦИСК НАДАВ ПОВНИЙ ВІДПУСТ ДО 20-РІЧЧЯ ВІЗИТУ ІВАНА ПАВЛА II В УКРАЇНУ

Із благословення Митрополита Львівського Ігоря та стараннями митрофорного протоієрея Романа Кравчика, Вселенський Архієрей Франциск через Апостольську Пенітенцію надав повний відпуст із нагоди 20-ї річниці візиту св. Івана Павла II в Україну. Апостольське благословення буде уділятися в Архикафедральному Соборі Святого Юрія 23–27 червня кожного року. **Щоб отримати повний відпуст дочасних кар за гріхи для себе або для одного померлого, потрібно виконати такі умови:**

- перебувати в освячуючій благодаті (для цього отримати прощення всіх гріхів у Таїнстві Сповіді);
- узяти участь у Божественній Літургії в Соборі і прийняти Святе Причастя;
- помолитися перед реліквіями святого Івана Павла II, які зберігаються в Архикафедральному Соборі Святого Юрія Побідоносця, один раз *Отче Наш, Богородице Діво та Символ Віри* у наміренні Святішого Отця Папи Римського. (Духовна велич Львова)

ПАПА ФРАНЦИСК ПРИЗНАЧИВ АПОСТОЛЬСЬКОГО НУНЦІА В УКРАЇНІ

15 червня 2021 року у Ватикані повідомлено про те, що Святіший Отець Папа Франциск призначив Апостольським нунцієм в Україні високопреосвященного Вісвальдаса Кульбокаса. Новий Апостольський нунцій в Україні архієпископ Вісвальдас Кульбокас народився 14 травня 1974 року в Клайпеді (Литва). 19 липня 1998 року був рукоположений у священники та інкардинований до Тельшайської дієцезії. Отримав науковий ступінь доктора теології та ліценціат з канонічного права. 1 липня 2004 року вступив на дипломатичну службу Святого Престолу та був скерований на роботу до Апостольської нунціатури в Лівані, відтак у Королівстві Нідерландів, в Російській Федерації та Кенії. Архієпископ Вісвальдас Кульбокас, крім рідної литовської, володіє італійською, французькою, іспанською, англійською та російською мовами. (Департамент інформації УГКЦ)

ОБГОВОРИЛИ АВТОКЕФАЛІЮ ПІВНІЧНО-МАКЕДОНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

19 червня президент Республіки Північна Македонія Стево Пендаровський відвідав Його Всесвятість Вселенського патріарха Варфоломія. Зустріч пройшла в теплій атмосфері. На зустрічі були обговорені питання, що становлять спільний інтерес, зокрема питання автокефалії Церкви в Республіці Північна Македонія – та відновлення її канонічної єдності з рештою православного світу. Стево Пендаровський закликав вирішити суперечку якнайшвидше, оскільки, як він сам зазначав, рана в Північній Македонії «шкодить всьому православному світу». Також було обговорено значну роль Вселенського патріархату у подоланні церковної суперечки між Сербським патріархатом та Церквою в Республіці Північна Македонія. (Духовний фронт України)

НОВИНИ

Апостольського екзархату
у Німеччині та країнах Скандинавії

У дні Зелених свят у Північній Німеччині вшанували пам'ять українців, які трагічно загинули в часи Другої Світової війни

Напередодні Задушної суботи з почитанням всіх від віку спочилих українці Німеччини відвідали цвинтар Зельхорст у Гамновері й молитовно вшанували пам'ять трагічно загиблих українців в часи Другої світової війни. У поминальній молитві взяли участь: пані генеральний консул України у Гамбурзі Ірина Тибінка, віцеконсул пан Федір Севрюков та отець-декан Роман Максимців.

На цьому цвинтарі поховані українці-військовополонені та примусові робітники, які загинули від нацистського режиму. Особливо вшанували пам'ять 279 немовлят і маленьких дітей (приблизно до двох років), яких насильно відлучали від матерів, щоб вони не заважали їм працювати. Голод і холод ставали причиною загибелі позбавлених материнської опіки дітей.

У день свята Зіслання Святого Духа українці Гамбурга та околиць після Божественної Літургії в храмі Всіх святих УГКЦ вирушили до місця вічного спочинку численних братів і сестер з України у Гайденау.

Історичні дані свідчать, що у цій місцевості було кілька тисяч українців, які організувалися в міцну громаду, видавали свою газету, засновували школи і побудували греко-католицький храм. На жаль, серед українців була й велика смертність, зокрема помирало багато дітей кількох років життя. На цвинтарі Гайденау є виокремлене місце, де вони спочивають.

Моління очолив парох храму Всіх святих УГКЦ у Гамбурзі та душпастир громади українців о. Павло Цвюк. **«Молитися за спочилих – це наш святий обов'язок. Пам'ятаючи в молитвах про них, ми заслужимо й собі ласку в Бога – мати пам'ять вічну після нашої смерті. Хтось за років надцять і за нас предстоїтиме перед Всевишнім!»** – сказав у своїй проповіді о. Павло.

Зі словом напіннення про важливість берегти все, що українське, та плекати свою культуру на німецькій землі звернулися до присутніх генконсул Ірина Тибінка та голова Об'єднання українських організацій Ростислав Сукенник.

Спільним співом Гімну України, духовного гімну «Боже, великий, єдиний» та славної пісні «Чуєш, брате мій» завершилася молитва та вшанування пам'яті українців, що спочивають на кладовищі Гайденау.

**За матеріалами о. Романа Максимціва
та о. Павла Цвюка.
Пресслужба Апостольського екзархату
в Німеччині та країнах Скандинавії**

В «ДНР» НАКАЗАЛИ ВИЛУЧИТИ З БІБЛІОТЕК ВСЮ ЛІТЕРАТУРУ УКРАЇНСЬКОЮ

Жителі окупованих територій в мережі розповідають, як в «ДНР» окупанти цілеспрямовано позбавляються україномовної літератури. Зокрема, місцеві повідомляють, що влітку в школах окупованого Донецька вилучали літературу українською мовою, а нині дісталися університету ДонНУ. «Готують до списання та утилізації всі українські підручники і художню літературу. Там безцінний фонд: полки Стуса, Забужко, Франка, Гончара. Вони зібралися знищити все. А уявіть, чого варто було зібрати в Донецьку технічну літературу українською», – нарікають студенти університету. Жителі ОРДО зазначають, що пункти прийому макулатури «забиті українськими книгами зі шкіл». «По школах сказали, щоб українським тут і не пахло!» – коментують місцеві. В місцевих *пабліках* повідомляють, що процесом «деукраїнізації» керує глава університетської бібліотеки Світлана Савчук. «Можна продати хоча б ці книги. Що ж за плем'я, яке все хоче знищити. На площах книги прилюдно не палять – поки, в усякому разі. Це політика РФ – знищити все українське. А що тут дивного? Вони в усі часи намагалися знищити все українське. Схоже, цивілізація на Донбасі закінчилася», – зазначають в місцевих *пабліках*. (Деро.Донбас)

ЦІННОСТІ ЗА ВАКЦИНУ

Делегація Постійного представництва України при відділенні ООН та інших організаціях у Женеві відкликала свій підпис з-під заяви зі засудженням репресій у Сінцзян-Уйгурському автономному районі Китаю. Агенція *Associated Press* повідомляє, що українські дипломати відступили від позиції після того, як Китай пригрозив припинити постачання вакцин. 22 червня у ході 47-ї сесії Ради ООН з прав людини 44 країни виступили з колективною заявою, в котрій закликали Пекін надати доступ для незалежних спостерігачів у район Китаю, де мешкають уйгури. У повідомленні українського представництва при відділенні ООН у Женеві за 25 червня в останньому абзаці йдеться: «Україна не приєдналася до спільної заяви щодо ситуації з правами людини в китайській провінції Сінцзянь». Тим часом, агенція *Associated Press* повідомила, покликаючись на дипломатів із двох країн: Китай натиснув на Україну, щоб українці відкликали підпис з-під заяви. Офіційний Пекін пригрозив зупинити постачання китайської вакцини – ішлося про 500 тисяч доз препарату *CoronaVac*. Один із західних дипломатів назвав тиск Китаю дипломатією «оголених кастетів». Інший дипломат сказав: українці поскаржилися на «значний тиск на Київ», і «ввечері делегація сказала нам, що вони мають вийти [зі заяви]». (Збруч)

Вранці 26 червня в низці китайських медій вийшло повідомлення: Україна резигнує зі заяви. Про це, зокрема, написало видання *China News*.

РАЗОМ БУДЕМО СИЛЬНІШІ

Виступ Мирослава Мариновича на конференції «Роль і місія ВРЦіРО у становленні громадянського суспільства та української державності», Панель 4 «ВРЦіРО: сьогодення і майбутні виклики», Київ, Національний університет ім. Т. Шевченка, 17 червня 2021 р.

**Ваше Блаженство!
Високоповажні предстоятелі Церков
і керівники релігійних громад! Вельмишановні
учасники цього представницького зібрання!**

Насамперед дозвольте мені подякувати за запрошення взяти участь у цій важливій конференції, виступити на якій для мене – честь. У своєму слові я намагатимусь поєднувати обидві природні для мене перспективи. З одного боку, як вірянинові Української Греко-Католицької Церкви, мені властиво оцінювати проблеми світу з етичної перспективи моєї віри. З іншого боку, як колишній правозахисник, дисидент і в'язень сумління, я є палким прихильником релігійної свободи, яка (я певен) є головною передумовою духовного здоров'я нашого народу. З обох згаданих перспектив я й спробую осмислити кілька здобутків Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій, які закладають основу нашого майбутнього успіху. Іншими словами, те, що буде в релігійній площині завтра, закладається нами сьогодні.

СФЕРА СТОСУНКІВ МІЖ ДЕРЖАВОЮ І РЕЛІГІЙНИМИ СПІЛЬНОТАМИ

Передусім хочу відзначити, що радянську практику інструменталізації Церков і релігійних організацій з боку держави було успішно подолано. З 1996 року Рада функціонує як важливий майданчик непростого, але все-таки успішного партнерства з державою у пи-

таннях релігійної свободи й загалом державно-церковних стосунків.

Зрозуміло, що такі стосунки не можуть бути безхмарними: і держава, і релігійні громади по краплині вичавлюють із себе залишкові навички, що виробилися в часи згаданої інструменталізації. В минулому давня Рада у справах релігійних культів при Раді Міністрів СРСР була інструментом так званого «державного контролю за реалізацією права громадян на свободу віросповідання», що обертався прямим тиском держави на Церкви й релігійні організації. І це минуле так легко не відступає – ми це бачимо в усіх суспільних сферах, не лише релігійній. Тому подолання раніш узвичаєних практик потребує часу та свідомих зусиль. Але поступ у цій сфері є цілком очевидним, а нинішній майданчик для взаємокорисного партнерства релігійних спільнот із державою є доконечно потрібним, і від його успішного функціонування виграють обидві сторони.

Тому як представник громадянського суспільства я хотів би сердечно подякувати за цей поступ як керівництву держави, так і керівникам релігійних спільнот і Раді, що їх об'єднує. Зберегти ці позитивні тенденції й навіть підсилити їх є нашим спільним обов'язком як держави, членів Ради і громадянського суспільства.

Утім зрозуміло також, що майбутнє й далі приносить нові виклики. Так, сподіване входження України в європейські структури може викликати певні деформації. Треба остерігатися новітніх форм законодавчого тиску на релігійні спільноти з боку тепер уже

” В багатьох ділянках життя спостерігаємо моральну деградацію суспільства: Божі заповіді перестали бути керівництвом до дії. Зокрема, в Україні більшість людей вважає, що жити чесно, жити по-Божому – це жити собі на шкоду.

не атеїстичної, а секулярної держави. Як на мене, головну провину за це несе певна підміна понять: секуляризм із методологічного засобу, яким забезпечувалась нейтральність держави щодо різних світоглядних систем, перетворився сам на потужну світоглядну систему, тобто на головного гравця, який і диктує іншим світоглядним системам свої преференції. Однак права людини історично виростили з релігійних прав, і св. Іван-Павло II назвав релігійну свободу «наріжним каменем» усіх свобод людини [1]. Тому для людської цивілізації було би погубельно витягнути цей «камінь» релігійної свободи зі свого духовного фундаменту.

Сьогодні існує прекрасна можливість шукати не ексклюзивних розв'язок – це коли монополію тримає або релігійний світогляд (і тоді «під лавку» заштовхують людей невірних), або секулярний світогляд (і тоді «з-під лавки» ображено позирають люди релігійної перспективи світу), – а інклюзивних рішень, коли переваги обох підходів доповнюють одне одного, а хиби взаємно нейтралізуються.

СФЕРА СТОСУНКІВ МІЖ РЕЛІГІЙНИМИ СПІЛЬНОТАМИ

Сферою державно-церковних стосунків значення Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій

не обмежується. Не менш важливим є те, що Рада стала майданчиком для доволі успішного діалогу й координації дій між самими релігійними громадами України. Вона стала інструментом нарощення довіри і співпраці між ними. І це для багаторелігійної й багатоконфесійної України має визначальне і непроминальне значення.

Знову ж таки, ця довіра й готовність до співпраці з'явилися не відразу. За моїми спостереженнями, маркером такої зміни на краще стала Помаранчева революція, коли на радарі громадянського суспільства вперше з'явилися спільні заяви різних Церков, які стосувалися питань виборчих прав і соціальної справедливості. Тоді ж, наскільки пригадую, було прийнято рішення про «єдиний мобільний телефон» для пришвидшення взаємної координації дій. Церкви й релігійні організації самі відчули велику потребу в такій координації – і це остаточно утвердило партнерський характер такої взаємодії. Це засадничий здобуток сьогодення, який відкриває широкі перспективи на майбутнє. Це – приклад того, як наш історичний фатум – множинність релігійних вірувань – можна було обернути на шанс.

Незабутньою для мене особисто стала поїздка делегації Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій до Канади у квітні 2012 року, яка відбулась з ініціативи президента Об'єднання юдейських релігійних організацій України ребе Якова дов Блайха. Пригадую собі особливо зворушливий момент, коли в канадському парламенті члени парламенту привітали нашу делегацію оплесками і стоячи. З точки зору облачення, вона була доволі строкатою, але все-таки представляла одну країну – Україну, і для мене, колишнього дисидента, це було святом душі. Наскільки я розумію, таких спільних поїздок членів Ради вже було чимало.

Утім, у ділянці стосунків між релігійними громадами України є щонайменше одна делікатна проблема, яка, як на моє відчуття, все ж вимагатиме уваги членів Ради в майбутньому. До Ради входять не всі релігійні спільноти України. Можна легко зрозуміти, які є причини для цього, – і, врешті-решт, у Раді діє принцип консенсусу, який не допускає чийогось волюнтаризму. Проте ті релігійні спільноти, які не є членами Ради, не мають опинитися поза справедливою увагою з боку держави і не мають випадати зі сфери співпраці релігійних спільнот України. Адже, врешті-решт, ніхто не сказав, що не можна знайти якихось інших форм співпраці – окрім формального членства у Раді Церков і релігійних організацій. Краще знайти такі форми самим, ніж мати справу з паралельними структурами, стосунки з якими не будуть настільки доброзичливими. І прошу повірити: те, що я кажу, є не докором, а запрошенням до подальшого думання.

УТВЕРДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ СВОБОДИ

Я не був утаємничений у те, як реагували члени Ради на спроби Президента Віктора Януковича запровадити в Україні російську модель фаворитизування однієї Церкви. Проте не маю сумніву, що для більшості членів Ради така модель була на той час уже анахронізмом, який загрожував здобуткам попередніх років. Той час засвідчив, що в суспільстві засадничо змінилося ставлення до релігійної свободи.

Пригадую, на початку 1990-х років у суспільстві принцип свободи віросповідання часом тлумачили у стилі «нульової суми» як потребу надати таку свободу «правильним» релігійним спільнотам, проте не

надавати їй спільнотам «єретичним». Тоді не раз вирінала думка, що релігійна свобода вигідна виключно протестантським спільнотам. Проте минав час і стало зрозуміло: релігійна свобода є єдиною передумовою здорових міжрелігійних, міжконфесійних і міжюрисдикційних стосунків. Так множинність релігійних спільнот і набутий ними досвід співпраці стали головними гарантами релігійної свободи, яку врешті-решт вдалося захистити. Все це сповнює моє серце гордістю за Україну, оскільки режим релігійної свободи закладає основи успішного релігійного життя і в майбутньому.

У ФОКУСІ УВАГИ – ДУХОВНЕ ЗДОРОВ'Я НАРОДУ

Насамкінець я хотів би зупинитися на тому питанні, що його релігійні спільноти зможуть вирішити лише разом. Йдеться про проблему, яку людство зауважило порівняно недавно: стрімке нарощення технологічних та інформаційних можливостей людства не супроводжується його моральним удосконаленням. Мало того, в багатьох ділянках життя спостерігаємо моральну деградацію суспільства: Божі заповіді перестали бути керівництвом до дії. Зокрема, в Україні, як стверджують соціологи, більшість людей вважає, що жити чесно, жити по-Божому – це жити собі на шкоду. Війна, а тепер і пандемія лише посилюють це відчуття, ставлячи людей перед проблемою виживання.

Отож сьогодні спостерігаємо занепад етики взагалі – як релігійної, так і секулярної. А за умови вигасання етики етичною починає видаватися логіка сили. Така ерозія етичних систем характерна, схоже, для всіх релігій – про монотеїстичні релігії я можу сказати це доволі впевнено, а про інші релігії хай скажуть їхні представники. Проте етика, що закорінена в Декалогіві, є основою ДНК людської цивілізації, а втрата етичного відчуття (або, у кращому разі, – його релятивізація) щораз більше загрожує духовному здоров'ю людства.

Тому, повторюся, цю проблему релігійні спільноти не вирішать поодиночі і в конкуренції одна з одною. Вони не вирішать її поодиночі навіть у світовому масштабі, а зокрема в Україні – це точно. Мало того, саме тому, що Україна поки що не відноситься до успішних держав та ще й зранена війною, тут особливо потрібна співпраця і взаємна підтримка релігійних спільнот. В Україні, де монотеїстичні релігії переважають, нам однозначно треба відродити християнську, юдейську й мусульманську етики, тобто вернутися *ad fontes*, до основ.

В історії України вірець такого підходу вже існує – це душпастирська програма Митрополита Андрея Шептицького. У часи Другої світової війни, тобто в часи вакханалії насильства й цілковитого збурення душ та умів, він ініціював у своїй Церкві обговорення основи основ християнської віри – Декалогу. Так увесь церковний люд брав до своєї уваги заповідь за заповіддю й аналізував, наскільки приватне та суспільне життя вірних відповідає Божому закону. До речі, саме в руслі цієї програми Митрополит і написав своє знамените послання «Не убий!», яким протиставився «ураганам ненависті, нелюдських злочинів і сліпого, дикого заперечування всяких Божих законів» [2].

Отож я звертаюся з таким закликом до всіх членів Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій, але передусім до предстоятелів усіх монотеїстичних релігій, оскільки Декалог – це те, що нас усіх об'єднує. Керівники інших релігій могли б зосередитись на етичних засадах своєї віри. З духовними бур'янами слід боротися прицільними, «точковими» методами,

доносячи спасенний лік до душі кожної людини. А це можливо лише тоді, коли враховувати особливості її духовного світу, який в Україні сьогодні такий розмаїтий. Активна взаємодія релігійних спільнот у цій ділянці, я переконаний, мала б потужний вплив на всю атмосферу в нашому зраненому суспільстві. Бо я цілковито довіряю висновкові, зробленому тим самим Митрополитом Андреем Шептицьким: «Народи є сильні вірою – лиш на Богом даних основах можемо побудувати нашу будуччину» [3].

[1] Іван-Павло II. Документ Апостольської Столиці про релігійну свободу від 1 вересня 1980 року для НБСЄ в Мадриді. – Пкт. 5; текст англ. див.: <http://www.ewtn.com/library/PAPALDOC/JP2FREED.htm>

[2] Митрополит Андрей Шептицький. Документи і матеріали 1899–1944. Львів: Видавництво «АРТОС»: т. 3. Пастирські послання 1939–1944 рр. 2010, с. 317.

[3] Митрополит Андрей Шептицький. Документи і матеріали 1899–1944. Львів: Видавництво «АРТОС»: т. 2. Пастирські послання 1918–1939 рр. 2009, с. 16.

Мирослав Маринович
Подано за: RISU

«ПАПА ПРИЇХАВ ЯК ПАЛОМНИК ВКЛОНИТИСЯ ЦЕРКВІ-МУЧЕНИЦІ», – ГЛАВА УГКЦ ПРО ВІЗИТ ІВАНА ПАВЛА II ДО УКРАЇНИ

23 червня 2001 року Святіший Отець Іван Павло II прибув у Київ, на українську землю – землю, просякнуту кров'ю мільйонів жертв Другої світової війни і мучеників за Христову віру. Першим храмом, у якому молився папа, став храм святого Миколая УГКЦ на Аскольдовій могилі.

Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав вважає, що цей візит був важливим не тільки для нашої Церкви, але й особисто для папи. «Він приїхав в Україну як паломник вклонитися Церкві-мучениці, яка тріумфально воскресла з мертвих», – каже він у інтерв'ю з нагоди 20-річчя візиту Святішого Отця Івана Павла II в Україну.

«Наша Церква була однією з найбільш переслідуваних Церков ХХ століття. І папа хотів приїхати до України для того, щоб винести на престол слави, беатифікувати святих мучеників нашої Церкви. Певною мірою він хотів показати нашу Церкву світові – Церкву, яка заплатила своєю кров'ю за вірність тій єдності з наступником апостола Петра Київської Церкви, яку УГКЦ несе у своїй ідентичності», – зазначає Глава УГКЦ.

Такий візит в часі першого десятиліття відбудови структур УГКЦ, на його переконання, був також візитом вдячності папи Україні і українцям, вдячності Українській Греко-Католицькій Церкві за її свідчення віри, запечатане кров'ю мучеників.

«Це – відчуття обов'язку схилити голову перед невідомими досі мучениками колись мовчазної Церкви. І він приїхав, щоб беатифікувати цілу когорту наших мучеників за віру, винести їх на престол Вселенської Церкви. Це почуття вдячності за стійку віру під час

переслідувань створило контекст паломництва папи як благовісника миру. Це місія, про яку він сам сказав у своєму слові і, думаю, найкраще окреслив зміст цього візиту», – вважає Блаженніший Святослав.

Як відомо, зазвичай беатифікації та канонізації мучеників віри здійснювалися майже виключно у Римі. Однак 28 новомучеників УГКЦ Святіший Отець Іван Павло II беатифікував у Львові 27 червня 2001 року.

Департамент інформації УГКЦ. [Повний текст інтерв'ю Блаженнішого Святослава з нагоди 20-річчя візиту Папи Івана Павла II в Україну.](#)

XI

ЗБУДУЙМО РАЗОМ ЦЕРКВУ У ФАТІМІ!

Місто Фатіма в Португалії є відоме тим, що тут відбулося об'явлення Пречистої Діви Марії. Більше, ніж десять років тому до Фатіми прибули українські священники отці Василіяни.

Португальське місто Фатіма є відомим у всьому світі прочанським центром, бо тут у 1917 році відбулося об'явлення Пречистої Діви Марії трьом пастушкам. Це об'явлення є визнане католицькою Церквою за правдиве, сюди приїжджали папи римські: 13 травня 1967 року відбувся перший візит папи Павла VI до Фатіми з нагоди 50-річчя об'явлення. 12–15 травня 1982 року м. Фатіму відвідує папа Іван Павло

II, щоби подякувати за «материнський захист Богоматері», яка йому ж «зберегла життя» під час нападу попереднього року на Площі святого Петра в Римі. Згодом папа Іван Павло II відвідує м. Фатіму ще два рази: 10–13 травня 1991 року, і 13 травня 2000 року проголошує Франциска і Жасінту Марто блаженними. У травні 2010 м. Фатіму відвідує папа Бенедикт XVI, а 12–13 травня 2017 року відвідує папа Франциск і проголошує пастушків Франциска і Жасінту Марто святыми.

«Фатіма, без перебільшення, є найбільшим пророцтвом з усіх сучасних об'явлень», – так оцінила Конгрегація у справах віровчення події в Португалії на початку ХХ століття.

Більше ніж 100 років після об'явлення, до нас знову промовляє лагідний голос Марії з проханням постійної молитви на вервиці в наміреннях миру у світі та про навернення, як сказала Марія, «бідних грішників», приносячи покаяння за гріхи власні і світу. **Послання Марії дуже чітке:** якщо світ навернеться до Бога, то настане мир, а якщо ні, то незабаром вибухне наступна війна, що й здійснилося з початком другої світової війни.

На прохання владики Діонісія Ляховича, ЧСВВ, я прибув до Фатіми у 2008 році, згодом у 2009 році прибув о. Гавриїл, а згодом о. Венедикт. Ми служимо для українських громад у Фатімі та в інших містах. У Португалії, і навколо міста Фатіми проживають українські заробітчани (діаспора), які знаходять свою тотожність в Церкві та національній культурі.

Від самого початку служіння я зауважив, що до Фатіми прибувають прочани з України та інших країн світу, щоразу виникає потреба служити Святу Літургію у храмі, який є доступним 24 години. **Оскільки свого храму у Фатімі ми не маємо, то замовляємо каплицю у римо-католиків, що спричиняє додаткові труднощі, пов'язані з обмеженим часом служіння.** Окрім того, хочу зазначити, що храм, в якому ми молимося на даний час, не є нашим, ми його тільки винаймаємо для богослужіння.

Місцевий єпископ Дон Антоніо Марто порадив відкрити монастир отців Василіян, і 23 травня 2013 року дозволив будівництво монастиря та церкви у м. Фатіма, а 27 травня, ми звернулися листом до нашого Блаженнішого Святослава Шевчука, і 5 серпня того ж року отримали благословення на цей задум. Дякуючи щедрості жертводавців, ми вже купили землю і цього (2021) року плануємо розпочати будівництво церкви та завершити його у травні 2023 року.

Зібрані на даний час кошти дозволяють нам розпочати будівництво, однак ще необхідна значна

Фатіма – невелике містечко в Португалії з лагідним арабським жіночим ім'ям, яке збереглося з часів його заснування, – є одним із найбільших світових паломницьких центрів, де розташований найвідоміший у світі санктуарій Пресвятої Богородиці. Щороку 13 травня та 13 жовтня сюди з'їжджаються сотні тисяч паломників, щоб святкувати річницю незабутніх об'явлень Діви Марії і благодію Її про заступництво для цілого людства. Текст та світлина із [статті Наталії Пуряєвої для Патріаршого паломницького центру УГКЦ](#)

сума для його завершення. Ця справа, на славу Божу та українського народу і нашої Церкви, потребує чималих витрат.

Найперше, щиро дякуємо за пожертви, які ми вже отримали і запрошуємо відвідати м. Фатіму. Пам'ятаймо, що у кожній Службі Божій священник згадає тих, хто творять милостиню і моляться за фундаторів храму, тому не втрачайте цю нагоду, щоб бути фундаторами храму у такому святому місці – для слави Бога та українського народу, про Вас завжди будуть згадувати у молитвах.

Вашу пожертву Ви можете переказати на банківський рахунок:

ORDEM BASILIANA DE SAO JOSAFAT

Millennium bcp

IBAN: PT50 003300004543636402905

BIC/SWIFT: BCOMPTPL

P. Silvio LITVINCZUK, OSBM

Santuário de Fátima

Casa de Santana, apartado, 31

2496-908 Fátima, PORTUGAL

Mob: +351926686301

Нехай Всевишній Господь обдарує Вас і Вашу родину безліччю своїх благодатей, а Фатімська Божа Мати охороняє Вас своїм покровом. Заздалегідь дуже щиро Вам дякуємо!

Для «ХГ» о. Сильвіо Літвінчук, ЧСВВ

МІСІОНЕР-САЛЕЗІЯНИН З ІНДІЇ ЗА РІК ВИВЧИВ УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Місіонер брат Джон зі згромадження отців Салезіян народився і виріс у східній частині Індії. В Україну приїхав два роки тому і затримався через коронавірусні карантинні заходи. Протягом цього часу вивчив українську мову. Зараз він служить у спільноті, що діє при церкві Покрови Пресвятої Богородиці на вул. Личаківській. Коли домовлялися зустрітися, то брат Джон усе ж попередив, що йому ще бракує слів, аби добре висловлюватися.

ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

«Тут, у Львові, у нашій спільноті ми спілкуємося тільки українською. Я беру уроки української мови двічі на тиждень, але цього не достатньо, аби досконало опанувати мову. Українська та англійська мова дуже відрізняються, особливо граматику», – каже він.

Рідна мова брата Джона – цемара. Але багато людей у його рідному місті розмовляють англійською. Окрім того, він вчився у коледжі на спеціальності англійська література. То ж у Львові, на прохання керівництва школи-гімназії Шептицьких, проводив практичні розмовні уроки з англійської для учнів.

«Ми просто розмовляли. На різні теми, про все на світі. Я вражений, наскільки українська молодь відкрита до спілкування та допитлива. Минулого літа я брав участь у англійськомовних таборах, де й познайомився з молодими українцями, які згодом і запросили мене до школи», – розповідає брат Джон.

Що ж до служіння в церкві, а згромадження отців Салезіян у Львові функціонує при церкві Покрови Пресвятої Богородиці на Личаківській, то парафіяни незвичайного брата прийняли без здивувань. Адже сюди приїжджають місіонери з усього світу, були й з Африки.

«Моя робота – підготувати все до літургії: ввімкнути світло, перевірити, чи є вода, свічки, прийняти від людей прохання та передати його священникові. На жаль, я не достатньо добре володію українською мовою. Саме це є суттєвою перешкодою для мене. Але я роблю те, що я можу», – говорить він.

ПРО ХРИСТИАНСТВО В ІНДІЇ

Брат Джон народився у християнській родині. Його

батьки та родичі – християни. То ж питання вибору віри перед ним не стояло. «У місті, де я народився, є багато християн. Це і католики, і протестанти. Але у великих містах все ж більшість індуїстів. У моєму місті ми не мали жодних конфліктів. Але якщо у місті мешкає більше індуїстів, ніж християн, то, звісно, виникає багато конфліктів», – каже він.

Водночас місцеві мешканці, за його словами, часто віддають своїх дітей у християнські школи. У багатьох родинах, де, наприклад, чоловік сповідує індуїзм, а дружина є християнкою, кожен з них може сповідувати свою віру.

«Моя родичка одружилася з чоловіком індуїстської віри. І коли вона є з чоловіком, то практикує його віру. Коли ж вона відвідує нашу родину, то вона приходить з усіма до християнського храму, але не приступає до Святих Таїнств», – розповідає місіонер.

Сам брат Джон вирішив присвятити себе християнському місіонерству в 11 років. Батьки не дуже радо прийняли цю звістку. Тому що в їхній культурі прийнято, аби старший син взяв на себе відповідальність за родину, особливо за молодших братів та сестер. Тому вони переконали його спочатку завершити навчання. Але після закінчення коледжу вони погодилися з його рішенням.

«Пішов вчитися не просто на священника, а почав готуватися саме на місіонера. Коли я проходив своє навчання, я звернувся з проханням до настоятелів поїхати з місією. І мене скерували в Україну», – каже він.

Зараз брат Джон готується повернутися додому, в Індію. Але коли це станеться, ніхто не знає. Через коронавірус зараз не найкращий період до подорожі.

Маріанна Попович, «Вголос»

ПРО ЛЬВІВСЬКИЙ СКАНСЕН

На околиці Львова є гарна і затишна місцина – «Музей народної архітектури і побуту імені Климентія Шептицького» – таке собі автентичне село у великому місті. Першим об'єктом цього музею стала церква святого Миколая (1761 р.), перенесена сюди аж із с. Кривка, що на Турківщині.

Щоб розібрати давню церкву і наново зібрати на новому місці потрібні були фахові майстри. Якраз такими будівничими славилась Цінева, тому саме звідси й було запрошено робітників. А саме Прокопа Демківа і Тому Джурина. Якраз на першому фото вони стоять ліворуч від знаного мистецтвознавця Михайла Драгана (по центру, в окулярах), який за проханням місцевого пароха переконав Митрополита Андрея і його брата Климентія перенести з Кривки стареньку церковцю.

В 1927 р. в Кривці звели нову, більшу церкву, тому доля старої могла бути сумною. До слова, це не єдина стара церковця врятована Шептицькими. Так само була перенесена і стара церква із Ріпного за Осмолоду, в ур. Лужки, на територію студитського монастиря.

Влітку 1930 р. під наглядом М. Драгана церкву в Кривці було розібрано цінівськими майстрами і перевезено на нове місце. Крім того було відновлено втрачені елементи, замінено гонту, а стіни храму зсередини обшили кедровими дошками. Навесні 1931 року церковне подвір'я обвели огорожею, збудували дерев'яні ворота і невеличку хвіртку. А вже 7-го липня 1930 р. церква була освячена Митрополитом Андреем Шептицьким та перейменована на церкву святої Софії Премудрости Божої, яка стала головним храмом Лаври св. Йоана Хрестителя Студійського Уставу, яку митрополит заснував у 1927 році.

Якраз на фото із колекції Юрія Завербного висвітлені миті від демонтажу церкви на старому місці до встановлення і освячення на новому.

Проте шовіністично налаштовані поляки хотіли знищити церкву з Кривки у монастирі студитів. Була спроба підпалити церкву, але вона виявилася невдахою. Після цього у церкві залишили вибухівку, яка однак не вибухнула у самому храмі, бо один з братів виніс залишений пакунок після богослужіння на двір, де й відбувся вибух. Унаслідок вибуху один монах загинув на місці, а інший осліп.

У тому часі українська інтелігенція Львова почала пропагувати ідею створити на базі давньої бойківської церкви з Кривки музей просто неба. Першими з такою пропозицією виступили директор Національного музею у Львові Іларіон Свенціцький та дослідник сакральної архітектури Михайло Драган. Польська влада, однак, не дала дозволу на організацію такого музею, який би плекав і популяризував українські національні традиції.

Та все ж прагнення українців до створення у Львові музею, де б зберігалися пам'ятки давньої української народної архітектури, не вгасало. Впродовж років були написані чисельні звернення до влади про потребу

організувати у Львові на Знесінні довкола кривківської церкви музей просто неба, яка, внаслідок ліквідації у 1946 р. УГКЦ, вже перестала діяти як монастирська церква.

У 1961 р. було скеровано від імені львівської громади листа до Хрущова М. С., в якому аргументувалося нагальну потребу створення при Львівському музеї етнографії відділу народного будівництва, завданням якого буде збереження пам'яток народної архітектури, які так швидко зникають. Відділ народного будівництва в подальшому мав перерости у окрему музейну одиницю.

Старання музейних працівників увінчалися успіхом. Так у 1966 р. було створено відділ народного будівництва при Музеї етнографії, який в 1971 р. було реорганізовано у Музей народної архітектури та побуту у Львові (знаний як Шевченківський гай). Відтак давня бойківська церква св. Миколая (тепер Премудрості Божої) з с. Кривка Турківського р-ну стала першим і найціннішим об'єктом в експозиції львівського скансену.

Олек Шкіль, «Рожнятівщина»

МИ СТВОРЕНІ НЕ ДЛЯ СМЕРТІ, А ДЛЯ ЖИТТЯ

На околиці [Горинця](#), Закерзоння, Польща ▲

Часто люди приходять до священнослужителів у період важких життєвих випробувань. Коли серце стискає біль і здається, що ми не здатні його витримати, ми шукаємо розради та звертаємося у молитві до Господа.

Від початку неоголошеної війни в Україні та через пандемію багато українців втратили батьків, чоловіків, дружин, синів і доньок. Багатьом уже відомі порожнеча й біль у душі від передчасної втрати рідної людини. Важко прийняти нову реальність, в якій вже не можна обійняти того, кого любиш, поговорити з ними, порадитись. Душею важко змиритися зі смертю, адже ми, люди, створені не для смерті, а для життя.

” Тілесна смерть – це не кінець, це лише перехід від тимчасового, земного існування до вічного життя. Адже душа – безсмертна. Тож не впадайте у відчай.

Той, хто втрачає близьких, переживає кризу, випробування. Спершу відкидає факт смерті, не бажаючи його прийняти, потім гнівається на всіх навколо і часом навіть на Самого Бога, і лише тоді приймає нову

реальність – без рідного плеча поруч. У цьому стані, стані горя й розпачу, людина немов проходить тонкою мотузкою над прірвою болю й зневіри. Не отримавши підтримки, не почувши важливих слів, не маючи нікого поряд, вона може втратити саму себе, розірвати стосунки з Богом і наробити непоправних помилок.

Одного тільки «тримайся» у таких випадках – недостатньо. Слова важливі, та в цей момент людина потребує особливої підтримки, яка допоможе загоїти рану в душі. Важливо вислухати й розділити чужий біль і скорботу, знайти правильні слова і миті для мовчання, просто бути поруч, не залишаючи людину з горем на самоті. І тут благодіє Господь, виліковує душу молитва до Нього.

З Євангелія від Луки дізнаємося, як Христос воскресив сина вдови з Наїна. Побачивши згорьовану вдову, «Господь змилосердився над нею і сказав їй: не плач» (Лк. 7: 13). Наше, людське «не плач» – це просто слова. Але Христове «не плач» означає дію, яка слідує за ними, тобто воскресіння її сина.

Сьогодні Господь, Який дарує життя, каже усім нам: «Не плачте». Не плачте і не сумуйте, адже Господь переміг смерть, і завдяки Його Воскресінню ми маємо надію на воскресіння для кожного з нас. Тілесна смерть – це не кінець, це лише перехід від тимчасового, земного існування до вічного життя. Адже душа – безсмертна. Тож не впадайте у відчай. Бережімо у серцях любов і пам'ять про спочилих, виявляючи її у молитві й у вічності ми знову зустрінемося з тими, кого любимо.

Митрополит Епіфаній. Текст з персональної сторінки у Фейсбуці, заголовок від редакції «ХГ»

СТУПИТИ НА ДОРОГУ БРАТЕРСТВА (18)

Знайомимо вас з новою енциклікою Папи Франциска на тему братерства та соціальної дружби. Частина п'ятого розділу енцикліки «Fratelli tutti», назва якого «Краща політика», присвячена роздумам про міжнародні інституції та їхню роль.

Святіший Отець починає розгляд цього аспекту, цитуючи свою попередню соціальну енцикліку «Laudato si'», в якій він писав про те, що «фінансова криза 2007–08 рр. дала можливість розвивати нову економіку, уважну до етичних принципів, і відкрила нові шляхи врегулювання спекулятивної фінансової практики та віртуального багатства. Але реакція на кризу не сприяла переосмисленню застарілих критеріїв, які надалі керують світом».

Що більше, за його словами, стратегії, які потім розвинулися в світі, «орієнтувалися на більший індивідуалізм, на більшу дезінтеграцію, на більшу свободу для могутніх, які завжди знайдуть спосіб вийти з кризи неушкодженими» (170).

У цьому контексті Папа підкреслює, що класичне визначення справедливості, що закликає «дати кожному те, що йому належить», вказує на те, що «жодний індивід чи група людей не можуть вважати себе всемогутніми й мати право переступати через гідність і права інших». Конкретними кроками для обмеження зловживань є «реальний розподіл влади» між багатьма суб'єктами і створення правової системи для регулювання вимог та інтересів. «Але сьогоднішній світ показує нам багато фальшивих прав і, водночас, багато вразливих секторів, жертв поганої влади», – стверджує він (171).

25.09.2015 р. Папа Франциск прибув з візитом до штаб-квартири ООН, вперше в історії Римських Пап це відбулося під час сесії Генеральної асамблеї

прав слабших народів через ідеологічні відмінності».

Згідно із соціальною доктриною Церкви, Міжнародне співтовариство – це «правова спільнота, яка базується на суверенності кожної держави-члена, без підпорядкованості, що заперечувала б чи обмежувала її незалежність». Але завдання Об'єднаних Націй, згідно з постулатами преамбули і перших глав Статуту, можна сприймати як розвиток і підтримку суверенності права. А тому «потрібно підтримувати легітимність цієї Організації, аби спільно приймати й вирішувати її проблеми й недоліки» (173).

Для того, щоб вільно встановити визначені спільні цілі й забезпечити виконання у всьому світі основних норм, потрібні хоробрість і щедрість, потрібно дотримуватися прийнятих угод, уникати спокуси «апелювати до права сили більше, ніж до сили права». Для цього необхідно «переглянути нормативні документи мирного врегулювання конфліктів, щоб розширити сферу їхнього застосування їхню обов'язковість». У нормативній базі «слід надавати перевагу багатостороннім договорам між країнами, бо вони краще, ніж двосторонні договори, гарантують турботу про справді загальне добро і захищають слабші країни» (174).

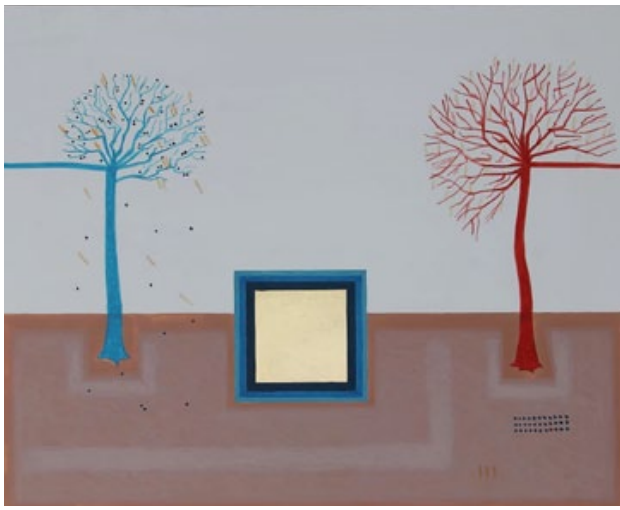
Підсумовуючи цю частину роздумів, Святіший Отець не оминає увагою того факту, що «багато об'єднань і організацій громадянського суспільства допомагають компенсувати слабкості міжнародної спільноти, брак координації у важких ситуаціях, брак зацікавлення основними правами людини й дуже критичним станом деяких груп». В цьому, за його словами, полягає конкретний прояв застосування принципу субсидіарності. «Часто вони докладають подивугідних зусиль на користь спільного добра, а вчинки деяких їхніх членів справді героїчні, що свідчить про те, до якої краси ще здатне наше людство» (175), – пише Папа.

**Новини Ватикану
на основі перекладу українською мовою,
поширеного єзуїтською спільнотою в Україні**

Святіший Отець звертає увагу на ослаблення сили держав через те, що «економічні та фінансові сектори, які є транснаціональними, як правило, домінують над політичними».

Знову цитуючи енцикліку «Laudato si'», Святіший Отець звертає увагу на ослаблення сили держав через те, що «економічні та фінансові сектори, які є транснаціональними, як правило, домінують над політичними». Це, за його словами, вимагає суворіших й організованіших міжнародних інституцій. Водночас, коли йдеться про можливість якоїсь форми всесвітньої влади, регульованої правом, то «не обов'язково треба думати про персональну владу», а, радше, про «ефективніші міжнародні організації, наділені владою для забезпечення глобального спільного добра, подолання голоду й злиднів і для гарантованого захисту основних прав людини» (172).

У цьому контексті Глава Католицької Церкви нагадує про необхідність реформувати як Організацію Об'єднаних Націй, так і міжнародну економічну й фінансову систему. Це зумовлює «конкретні правові обмеження, щоби запобігти вибиранню влади лише кількома країнами, накиданню моделей культури чи обмеженню основних

Данило Мовчан, «Сад», 2020 р.

ЗАВЖДИ ЗАПИТУЙТЕ СЕБЕ

З самого початку Христової Церкви була дуже велика солідарність між її членами. Коли одна частина Церкви знає, що інша частина потребує, вона одразу робить все, що в її силах, щоб вирішити. Для кожного з нас важливо пам'ятати, що як Церква ми єдині. Тому ми маємо знати, що навколо нас є люди, які потребують допомоги. Так, ми не можемо допомогти кожному, однак це лише з першого погляду. Якщо ми не можемо допомогти фінансово, ми можемо допомогти нашою причетністю до роботи, дбайливістю, молитвою.

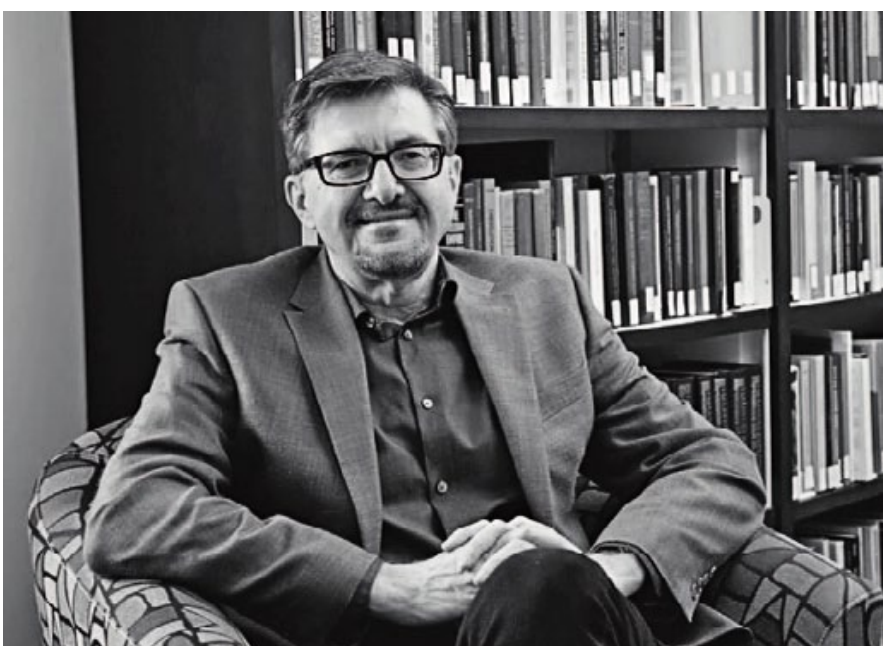
У кожній ситуації, яку дає нам Бог, Він знає, на що ми здатні і Він чекає від нас, що в наших силах і наших можливостях. Завжди запитуйте себе, чого хоче Бог, як мені простягнути руку допомоги людям, які поруч зі мною.

**Владика Венедикт Алексійчук, з Фейсбуку.
Заголовок від ред. «ХГ»**

ХГ

«КОЗАК НАРБУТА – ДУЖЕ ПОЛІТИЧНИЙ, ЦЕ ДЕРЖАВНИЙ КОЗАК»

Сергій Плохій, професор української історії в Гарвардському університеті – про козацький міф, його мінливість і важливість для українського національного проєкту.

►► На обкладинці першого, англomовного видання вашої монографії «Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій» 2012 року відтворено гуаш Георгія Нарбута «Еней та його військо». Чому обрано саме цю роботу?

С. Плохій: Це був свідомий вибір. Власне, що я хотів донести? Що йдеться саме про козацький міф, цебто не просто про історію, а про комплекс уявлень про козацтво, їх переходи та трансформації. Сама «Енеїда» й те, як зобразив її 1919 року Георгій Нарбут, ідеально,

на мою думку, це відображають. Мені важливо було показати, що козацький міф існував у кількох площинах і варіаціях націєтворення, у тому числі в імперському контексті. Наприклад, у XIX – на початку XX століть він активно побутує в малоросійському варіанті. Репінські козаки, що пишуть листа турецькому султанові, – найдорожча картина в Російській імперії, її купує сам імператор. Можна було захоплюватися козацтвом і лишатися лояльним до імперії, не конче сповідуючи чи декларуючи українськість. Нарбут якраз дуже цікавий з точки зору переходу козацької міфології від малоросійської, яка могла сидіти на кількох стільцях одночасно, у суто український контекст.

►► **А взагалі що таке козацький міф? Як би можна було визначити його суть?**

С. Плохій: В академічному дискурсі поняття «міфологія» не має жодного негативного відтінку, бо вона представляє цілком легітимні для науковців уявлення. Не йдеться про неправду – йдеться про спосіб суспільного думання й уявлення про минуле та його певні явища. У випадку з козацьким міфом – це комплекс уявлень про козацтво. Вони можуть базуватися на якійсь реальній позитивістській історії та усвідомленні того, що відбулося, а що – ні, але препаруються залежно від культурних і політичних обставин.

Появу козацької міфології насправді треба пов'язувати з «Віршами на жалісний погреб шляхетного рицаря Петра Конашевича Сагайдачного» Касіяна Саковича, виданими в Києві 1622 року: там козаки –

А. Базилевич. Ілюстрація до поеми І. Котляревського «Енеїда», 1967 р. Репродуковано за виданням, що вийшло друком наступного, 1968 року в київському видавництві «Дніпро»

лицарі, вибрана група. Ідеї ці не були абсолютно новими: їх перенесено з польської історіографії кінця XVI століття. Та саме відтоді (дуже рано, від появи самої козаччини) беруть початок витoki цього міфотворення: про коріння та походження козаків, їхні особливі права тощо. Потім, після Саковича, додається цілий пласт уявлень про Переяславську угоду 1654 року та захист козацькими елітами отриманих там вольностей і привілеїв.

Минувшина козацтва – важливий аргумент, за допомогою якого еліти Гетьманщини обстоюють її права. В «Історії русів» – а це початок XIX століття – історія козаків уже етнізується, представляється як історія верстви-нації.

► **Зрештою, в останні десятиліття існування Гетьманщини, особливо ж за гетьманування Кирила Розумовського, козака з мушкетом трактовано в тодішніх документах як «герб національний», «печать національная».**

С. Плохій: Так, «національний», «нація» – категорії, широко вживані в Гетьманщині XVIII століття. Однак слід мати на увазі, що суть цих понять змінюється. У той час «нація» не конче передбачає окрему державу, а надто її незалежність. Імперії на те й імперії, що вони об'єднують багато націй. Це для нашого теперішнього бачення проблема: як це так – уважати себе окремою малоросійською нацією, мати національний герб, але водночас бути лояльним до царя й до імперії? А для XVIII століття це не є жодною проблемою, бо в тодішньому розумінні «нація» – це переважно еліта, козацька старшина, яка, до речі, була значно більш однорідною, ніж еліта України сьогодношньої. Є «нація», «національний герб», і є імперія – XVIII століття допускає таке співіснування.

► **У який момент козацький міф став наріжним каменем модерного українського націєтворення?**

С. Плохій: Якщо взяти конкретні точку й текст, то це буде «Книга буття українського народу» Миколи Костомарова та відповідно середина 1840-х. Там просто

скрізь відбитки козацького міфу – але у версії, що її згодом дотримуватиметься Михайло Грушевський: із народними масами, рівністю, міфологічним уявленням про Січ. Це вже потім Костомаров змінить ставлення до козаччини на критичне – як і Пантелеймон Куліш – зокрема, й через соціальні чинники. Але то була перша політична програма модерного українства, і козацький міф є її складовою.

Перейдімо до Миколи Міхновського: 1900 року, коли він був адвокатом у Харкові, виходить його брошура «Самостійна Україна». На підросійській Україні вона стала першою політичною декларацією про незалежність. У Галичині така існувала вже п'ять років – «Ukraina Irredenta» Юліана Бачинського, а на Наддніпрянщині доти не було. Чому, за Міхновським, Україна має бути незалежною?

Він обґрунтовує це в юридичній і політичній площині, сягаючи Переяславської ради й Богдана Хмельницького: російським царатом було порушено умову 1654 року. Це перший політичний маніфест модерного незалежництва, і козацький сюжет – у самому його центрі.

► **Як пояснити феномен, що козацький міф покриває також підавстрійську Галичину, доволі далеку від козацької традиції? На зламі XIX–XX століть там засновано товариство «Січ», у Першій світовій на боці австрійської армії воює легіон Українських січових стрільців, саме в їх середовищі з'являється національний військовий кашкет – «мазепинка»...**

С. Плохій: Суто історично козацтво пов'язане з Галичиною досить тісно. Варто згадати хоча б Сагайдачного, який походив з тих країв, чи Хмельницького, батько якого звідтіля ж перебрався на Наддніпрянщину. Але ці історичні зв'язки не були в галичан складовою пам'яті, міфу й міфології. Такими вони стають тільки в XIX столітті, коли частина галицької еліти приймає українську національну ідею.

У Галичині є ще старорусини, москвофіли – але і вони, і українофіли беруть близько до серця те, що приходить до них з України, котра під Російською імперією. Узяти хоча б «Руську трійцю», яка орієнтується на харківських романтиків 1830-х. Далі ж, коли ви приймаєте Шевченка як свого поета, то це вже цілий український національний пакет, із якого козаччину просто так не викинеш. Тут не можна торгуватися й перебирати, як на базарі – треба брати весь кошик, і українську ідею з нього частина галицької еліти «купила» ще навіть перед 1848 роком. Козаччина була ключовою складовою українського національного проекту, який прийшов у Галичину зі Сходу, з Наддніпрянщини. Бо ж там українські еліти на момент, коли почали творитися нації, походили головню з колишньої Гетьманщини. Отже, якщо ти вибрав український національний проект із Котляревським і Шевченком, а не москвофільський із Пушкіним і Тургенєвим, – обираєш і козацтво.

Г. Нарбут. Обгортка для проекту державного герба України, 1918 р. НХМУ

Відтак починаються «шукання козацтва»: не одна порядна українська галицька родина мала легенду про козака в своєму родоводі. Фактично відбувається міфологізація минулого, і воно пов'язане саме з козаччиною. Великий виклик для греко-католиків: що робити з Шевченком і його «Гайдамаками»? Як бути з тим, що ви належите до Греко-Католицької Церкви, а ваші головні національні герої ріжуть людей, пов'язаних із нею? Але міфологія здатна таку проблему розв'язати, не зробивши з цього конфлікту.

►► **Козацький міф узагалі мав якихось серйозних конкурентів в українському націєтворенні?**

С. Плохій: Звичайно. От візьмімо інші Нарбутові роботи того ж часу, що ілюстрація до «Енеїди»: є там і робітник з молотом, і селянка з серпом... Головним конкурентом була соціальна міфологія, яка виводилася ще з народництва. Перші ж українські партії – радикальні, соціалістичні, і передусім саме вони просувають у маси український національний проєкт. Тому-то за Центральної Ради та Директорії оту козацьку ідеологію, термінологію, атрибутику і таке інше було по-сунуто трохи вбік. І навіть у цьому розумінні Нарбут дуже й дуже цікавий: у його тодішніх роботах виразно прочитуються конкурентні ідеї, що стикаються під час Української революції, доповнюючи чи заперечуючи одна одну.

Козацький міф у той чи той спосіб пронизує всі періоди тодішньої української державності, але цей комплекс міг поєднувати й кілька конфліктуючих між собою уявлень. Скажімо, Михайло Грушевський: з одного боку, він пише книжки на кшталт «Про батька козацького Богдана Хмельницького», а з другого (як добрий народовець) дуже скептично ставиться до ідеалізування козаччини загалом. Для нього «правильний» козацький міф – це міф козацької народної маси. Тож його народництво спочатку відходить на другий план, а потім відроджується з новою силою – в часи Української революції, за Центральної Ради. Ось вам соціальний компонент у цій боротьбі-зіткненні різних уявлень про козацтво. Утім, усе це відгомони тої-таки козацької міфології.

►► **Але 1918 року настав Гетьманат Павла Скоропадського. Це була спроба матеріалізувати козацький міф, надавши йому модерних форм?**

С. Плохій: За правління Павла Скоропадського козацький міф справді розквітає, стає способом легітимації держави, яка фактично перебуває під протекторатом,

військовою орудою Німеччини. Водночас він дуже добре підходить для того, щоб не лише легалізувати цю державу, але й закривати в ній певні провали між національними групами. Як частина міфології, що існувала в Російській імперії офіційно, він дозволяє будувати містки між проукраїнськими силами та росіянами-втікачами від більшовиків – колишніми друзями гетьмана. Кожен у цьому міфі міг знайти щось своє. Етнічний росіянин із Санкт-Петербурга, записуючись до ство-

рюваного гетьманом війська, цілком міг асоціювати себе з репінськими запорожцями. Така реінкарнація козацького міфу дозволяє йому пристати до України, не відкидаючи при цьому ідею «єдиної і неделимої Росії». Ота трансформація міфу створює поле для компромісу, для поєднання речей, що в інший спосіб не поєднувалися.

Ще один момент: козацький міф допомагає подолати кордони між станами та класами: ті ж нащадки старшинських родів часів Гетьманщини (землевласники) можуть асоціювати себе з козацтвом так само, як і селяни, яким пообіцяли землю, але так і не дали. Отже, козацький міф дозволяє усувати не тільки національні бар'єри чи відмінності, але й соціальні. Спираючись на таку його модель, в яку кожен міг укласти свій власний сенс, гетьманатів було найлегше функціонувати.

Далі влада переходить до Директорії – а вона в такому прочитанні козацького міфу не зацікавлена. Міф залишається важливим, але перестає бути центральним, його відсувають на периферію. Однак навіть більшовики змушені були на нього зважати – створивши те ж «червоне козацтво».

►► **Власне, і протягом наступних радянських десятиліть козацький міф не згасає. А на зламі 1980–1990-х узагалі вибухає з новою силою.**

С. Плохій: У радянські роки його було маргіналізовано. У тому числі зусиллями того-таки Грушевського, хоч він щораз більше звертає увагу на еліти. А народницька традиція живе ж бо далі, адже й офіційно маси – головні рушії історії. Козацтво толеровано настільки, наскільки воно бідне. Спалах зацікавлення козацтвом як таким, його військом, а неофіційно – і державою стався в 1960-ті роки: тодішня інтелігенція почала пов'язувати національне відродження України саме з козацькою міфологією. Прийнятною вона була і для частини партноменклатури – так, як колись козацький міф функціонував у Російській імперії, де і цар, і Шевченко віднаходили в ньому кожен щось своє. Тільки тепер він поєднував Петра Шелеста (у 1963–1972 роках – перший секретар ЦК Компартії України. – Ред.) і Ліну Костенку, створював спільне поле між ними.

Ця неформальна зв'язка партійної верхівки з національно свідомою інтелігенцією була надзвичайно небезпечна для Москви. І 1972 року вона вдарила по «козакофілах»: їх почали звільняти з роботи в Академії наук, як, наприклад, Олену Апанович, котра за підтримки Шелеста видала книжку про козацьке військо, або Ярослава Дзиру, який підготував до видання «Літопис Самовидця». Але тільки-но 1979 року зняли Валентина Маланчука (з 1972-го – секретар ЦК КПУ з ідеології. – Ред.), як одразу ж було опубліковано «Марусю Чурай» Ліни Костенко, хай і невеликим накладом. А це – класичний взірць козацької міфології, «перелицьована» давня легенда, що набула особливого поширення в XIX столітті. «Історія русів» ще перебуває

Г. Нарбут. Проєкт обкладинки для часопису «Наше минуле», 1918 р. НХМУ

Г. Нарбут. Проєкт Державного герба України. 1918. Папір, гуаш, золочення. 33х22см. НХМУ

під заборону, проте в письменницьких колах жевріє бажання її видати й досліджувати. І як тільки це стало можливим, Іван Драч, уже будучи одним із керівників Руху, кидає все й перекладає її українською мовою. У той час, а йдеться про 1989–1990 роки, він уважав це важливим для себе та для України завданням.

Наприкінці 1980-х колишні «шістдесятники» впроваджують козацьку ідею в маси. Галичина має підтягнути решту України до рівня національної мобілізації, тож немає нічого кращого для цього, ніж 500-річний ювілей українського козацтва. Це був політичний запит: повернути Схід до українства через козацтво. Торуються вже зворотний шлях козацької міфології: спершу вона примандрувала з Наддніпрянщини до Галичини, була там привласнена як своя, а тепер повертається й намагається «реколонізувати» Запоріжжя та Схід України в цілому.

►► **Найвидатнішим, мабуть, явищем у візуалізації козацького міфу за радянських часів було видання 1968 року «Енеїди» Котляревського з ілюстраціями Анатолія Базилевича. Але, вбравши всіх козаків у червоні шаровари, художник часом не спричинився до бутафоризації козацтва і профанації міфу про нього?**

С. Плохій: В ілюстраціях Базилевича, з одного боку, відбувається героїзація козака, а з другого – його «одомашнення», культурне та соціальне братання: це будь-який дядько з села, галушкоїд. Така свого роду шароваризація, зрештою, є річчю позитивною – в тому розумінні, що дає змогу з усмішкою поставитися до одного з засадничих міфів нашого історичного «я». Стає цілком нормальним представити козака в побутовій, навіть смішній ситуації. Але водночас його було включено й у тодішню свідомість – як історичного персонажа.

►► **Проте між Нарбутовими козаками й козаками Базилевича годі не завважити різниці – як естетичної, так і ідеологічної.**

С. Плохій: Козак Базилевича – фольклоризований, він не має політичних амбіцій, лише посиляє культурний меседж. А козак Нарбута – дуже політичний, це державний козак. Чому його чудовий образ у гербі, створеному Нарбутом 1918 року, не прижився? Пояснень є кілька. Політичне – найочевидніше: він став ознакою незалежності. Але є

й банальніше, яке дозволяє зрозуміти, знову-таки частково, чому втримався сам лише Тризуб. У світі, де доводиться конкурувати із зіркою та свастикою, за символ має правити графічно простий знак, який можна легко намалювати на паркані, на прапорі чи деінде, не маючи при цьому художньо-академічної освіти – це доба масової політики. Є й інші фактори, що спрацювали на користь Тризуба, – він дуже об'єднавчий символ для ідеї української незалежності, для всіх регіонів України. І цей символ безкомпромісний: він не може бути і вашим, і нашим.

►► **1996 року, коли ухвалювали нову конституцію України, сам Тризуб не вдалося затвердити гербом України. Довелося статтю 20-ту прописувати з поступкою: Тризуб – малий герб, а конечним елементом великого має бути герб Війська Запорозького. Тут теж відчувається відгомін козацького міфу?**

С. Плохій: Радянська пропаганда Тризуб фактично делегітимізувала. У 1990-ті роки можна скільки завгодно розповідати про тризуб Володимира Великого й записати його в Конституції, але в підсвідомості більшості людей на Сході України це знак бандерівців. І от знову виринає козацький міф, де кожен, як і колись, може знайти щось своє, хоч би яку ідентичність він мав, – амбівалентну, пострадянську, напівмалоросійську чи українську. Чому б ні, коли цей міф настільки добре функціонував, що свого часу міг поєднувати лояльність до царя і захоплення Шевченком?

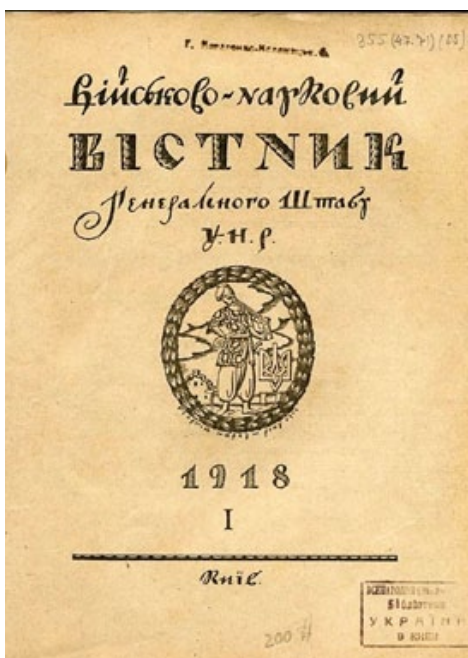
►► **Козак із мушкетом мав би таки повернутися в державний герб України?**

С. Плохій: Мені він близький. Сам я походжу з історичного Запоріжжя, тож на особистісному рівні не маю заперечень, щоб він став частиною великого герба. І на рівні естетичному теж: подивіться, як добре він виглядає в Нарбута. Але для мене це не тільки питання власного походження чи естетичного задоволення. Це питання суспільного консенсусу. Якщо процес творення великого герба об'єднує Україну – то я тільки за. Якщо ж роз'єднує – я готовий на свого козака зачекати.

**Спілкувався
Богдан Завітій.
Подано за: «Антиквар»**

Г. Нарбут. Проект поштової марки номіналом 10 шагів. 1918. НХМУ

Обкладинка часопису, виконана за проєктом Г. Нарбута. 1918. Музей Шереметьєвих